

آیین نامه دوره دکترا (PhD) آموزشی-پژوهشی و پژوهشی (قابل اجرا برای ورودی های ۹۰ به بعد)

فصل اول: مقدمه

بر اساس پیش‌بینی ماده ۱۳ آیین‌نامه شماره ۲۱/۵۷۲۰۹ مورخه ۸۹/۹/۱۷ وزارت محترم علوم تحقیقات و فناوری، دستورالعمل اجرایی دوره دکترا در جلسه مورخ ۹۰/۳/۲۵ شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه بررسی و تصویب و سپس مراحل تصویب نهایی آن در جلسه مورخ ۹۰/۵/۲ (شماره ۳۶۷) شورای دانشگاه به پایان رسید. مجموعه ذیل مشتمل بر مواد و تبصره‌های آیین‌نامه فوق‌الذکر بوده و تحت عنوان آیین نامه دوره دکترا (PhD) "آموزشی - پژوهشی" و "پژوهشی" تدوین گردیده است.

فصل دوم: کلیات

ماده ۱- برای رعایت اختصار، واژه‌های زیر در این آیین‌نامه به کار می‌رود:

وزارت علوم: منظور وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.

دوره دکترا: منظور دوره دکترا (PhD) است.

آیین‌نامه: منظور آیین‌نامه دوره دکترا (PhD) است.

گروه: منظور کوچکترین واحد سازمانی آموزشی و پژوهشی مصوب دانشگاه است.

طرح پژوهشی تقاضا محور: طرح پژوهشی دارای کارفرمای مشخص، که برابر قرارداد، اجرای آن به موسسه واگذار و اعتبارات کامل پروژه و هزینه‌های نظارت توسط کارفرما تامین شده است.

کمیته راهبری: الف) شیوه آموزشی: استاد (اساتید) راهنما و استاد (اساتید) مشاور

ب) شیوه پژوهشی: استاد راهنما، معاون پژوهشی و کارفرما

به ازای هر پنج نفر دانشجوی دکترا آموزشی-پژوهشی می‌توان یک دانشجوی پژوهشی جذب نمود مشروط بر این که

استاد راهنما دارای طرح پژوهشی تقاضا محور باشد.

ماده ۲- دوره دکترا بالاترین دوره تحصیلی آموزش عالی است که به اعطای مدرک تحصیلی می‌انجامد و رسالت آن تربیت افرادی است که با نوآوری در زمینه‌های مختلف علوم و فناوری در رفع نیازهای کشور و گسترش مرزهای دانش موثر باشند.

فصل سوم: شرایط پذیرش در دوره

ماده ۳- ضوابط ورود داوطلبان به دوره دکترا به شرح زیر است:

الف) داشتن شرایط عمومی ورود به آموزش عالی

ب) داشتن مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد یا دکترای حرفه‌ای که حسب مورد به تایید وزارت علوم یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسیده باشد.

ج) احراز صلاحیت علمی برای ورود به رشته مورد نظر

د) احراز توانایی در زبان انگلیسی

تبصره ۱: به جز در موارد مصرح (ادامه تحصیل دانشوران، دانش‌آموختگان ممتاز کارشناسی ارشد، انتقال بین دانشگاهی، اعضاء هیأت علمی رسمی و ...) پذیرش از طریق شرکت در آزمون نیمه متمرکز دکتری صورت می‌گیرد.

فصل چهارم: مرحله آموزشی

ماده ۴- مجموع واحدهای دوره دکترا ۳۶ واحد است که در شیوه آموزشی - پژوهشی شامل ۱۵ تا ۱۸ واحد درسی و ۱۸ تا ۲۱ واحد رساله می‌باشد. دانشکده‌ها باید برای هر رشته تعداد واحد درسی و رساله را مشخص نمایند. در شیوه پژوهشی، ۶ واحد درسی مرتبط با موضوع رساله اخذ خواهد شد و ۳۰ واحد باقیمانده مربوط به رساله است.

تبصره ۲: واحدهای درسی به منظور تسلط بر مفاهیم نوین هر رشته و تقویت توان علمی دانشجو برای اجرای فعالیتهای پژوهشی دوره، با نظر استاد راهنما و بر اساس برنامه درسی مصوب هر رشته انتخاب می‌شود.

تبصره ۳: در صورتی که دانشجو در مقطع کارشناسی ارشد، بیش از نیاز و خارج از برنامه دوره، دروس تحصیلات تکمیلی مرتبط با مقطع دکترا را با نمره ۱۶/۰۰ و بالاتر گذرانده باشد، با موافقت کمیته تحصیلات تکمیلی دانشکده، تعداد واحدهای درسی در شیوه آموزشی - پژوهشی به حداقل ۱۵ قابل کاهش است.

تبصره ۴: مجموع تعداد واحدهای درسی مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای آموزشی - پژوهشی نباید از ۳۶ کمتر باشد، در غیر این صورت دانشجو موظف به گذراندن دروس به صورت جبرانی با نمره ۱۴/۰۰ و بالاتر تا رسیدن به این حد نصاب می‌باشد.

تبصره ۵: دروس تحصیلات تکمیلی گذرانده دانشجو در مقطع دکترای دانشگاههای معتبر قبل از پذیرش یا انتقال به دوره کنونی با موافقت کمیته تحصیلات تکمیلی دانشکده، قابل احتساب است.

تبصره ۶: حداقل و حداکثر تعداد واحد درسی (جبرانی/اصلی) در یک نیمسال به ترتیب ۶ و ۱۲ واحد است.

ماده ۵- حداقل نمره قبولی در هر درس ۱۴/۰۰ از ۲۰ و حداقل میانگین قابل قبول نمره‌های دانشجو در همه دروسها ۱۶/۰۰ از ۲۰ است. این میانگین بر اساس نمره‌های دروسهای گذرانده شده محاسبه می‌شود و در صورتی که مقدار آن کمتر از ۱۶/۰۰ باشد، دانشجو مجاز است با نظر استاد راهنما حداکثر در یک نیمسال تحصیلی دروسهایی را علاوه بر سقف واحدهای درسی برای جبران معدل کل بگذراند.

تبصره ۷: در شرایط خاص و در صورت نیاز، به پیشنهاد استاد راهنما و تایید گروه ذیربط، دانشجو موظف است حداکثر تا ۶ واحد درسی را به عنوان "درسهای جبرانی" بگذراند. گذراندن این دروس اجباری است اما نمره آنها در تعیین میانگین کل محاسبه نمی‌شود.

فصل پنجم: ارزیابی جامع

ماده ۶- ارزیابی جامع به منظور ارزیابی قابلیت‌های آموزشی و پژوهشی دانشجو و برای استمرار فعالیتهای پژوهشی انجام می‌گیرد. در شیوه پژوهشی، احراز قابلیت‌های پژوهشی دانشجو، بر اساس روند پیشرفت فعالیت‌های پژوهشی دانشجو است که در پایان هر دو نیم سال تحصیلی، از سوی کمیته راهبردی تعیین می‌شود. جهت ادامه فعالیت پژوهشی دانشجو رای موافق حداقل دو سوم کمیته راهبردی (به شرط آن که رای موافق استاد (اساتید) راهنما را شامل شود)، ضروری است.

ماده ۷- ارزیابی جامع در شیوه آموزشی - پژوهشی دارای دو بخش آموزشی و پژوهشی است و قبولی در آن منوط به موفقیت در هر دو بخش است ولی عدم موفقیت در هر نوبت در هر بخش به منزله عدم موفقیت در ارزیابی جامع می‌باشد. ارزیابی بخش پژوهشی صرفاً بعد از موفقیت دانشجو در بخش آموزشی انجام می‌گیرد.

ماده ۸- بخش آموزشی ارزیابی جامع، پس از قبولی در زبان انگلیسی و گذراندن حداقل ۱۲ واحد از واحدهای درسی دوره توسط دانشجو و حداکثر تا پایان نیمسال چهارم تحصیلی، طبق تشخیص و برنامه دانشکده برگزار می‌شود.

ماده ۹- بخش آموزشی ارزیابی جامع در ۳ درس تحصیلات تکمیلی گذراننده دانشجو، با اولویت در راستای موضوع تحقیق، به تشخیص دانشکده، به عمل می‌آید. این ارزیابی به صورت کتبی و شفاهی برگزار می‌شود. وزن هر قسمت، با رعایت حداقل ۳۰ درصد، توسط دانشکده تعیین می‌گردد.

تبصره ۸: به شرط گذراندن کلیه واحدهای درسی دوره با معدل کل ۱۷/۰۰ و بالاتر، به پیشنهاد دانشجو، آزمون دوس (تعیین شده طبق ماده ۱۰) با نمره ۱۷/۰۰ و بالاتر صرفاً به صورت شفاهی خواهد بود و وزن بخش شفاهی به نسبت افزایش می‌یابد.

ماده ۱۰- شرط قبولی در بخش آموزشی ارزیابی جامع، کسب معدل کل حداقل ۱۶/۰۰ می‌باشد. در صورت عدم موفقیت در ارزیابی آموزشی در اولین نوبت، به شرط مراعات ماده ۱۱، دانشجو می‌تواند برای نوبت دوم نیز در ارزیابی شرکت نماید.

در شیوه پژوهشی، پیشرفت فعالیت‌های دانشجویی و وسیله کمیته راهبری در پایان هر دو نیم سال به صورت: "قابل قبول" یا "غیر قابل قبول" سنجیده می‌شود. در صورت احراز درجه قابل قبول، دانشجو می‌تواند به فعالیت خود ادامه دهد. صورتی که فعالیت‌ها دانشجو از سوی کمیته راهبری "غیر قابل قبول" سنجیده شود، تنها یک نیم سال به وی فرصت داده می‌شود تا روند فعالیت‌های پژوهشی خود را به سطح "قابل قبول" ارتقا دهد. در غیر این صورت، از ادامه تحصیل محروم خواهد شد.

ماده ۱۱- در شیوه آموزشی - پژوهشی، در صورت عدم قبولی (عدم احراز شرایط شرکت) در بخش آموزشی ارزیابی جامع از دانشجو در پنجمین نیمسال تحصیلی ثبت نام به عمل نمی‌آید و دانشجو از تحصیل محروم می‌گردد.

ماده ۱۲- هیات ارزیابی جامع آموزشی متشکل از استاد(استادان) راهنما، استاد (استادان) مشاور (در صورت وجود) و سه داور از اعضای هیات علمی دارای حداقل مرتبه استادیاری یا استادیار پژوهشی با ۳ سال سابقه تدریس یا تحقیق در مقطع تحصیلات تکمیلی به تعیین شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده می‌باشد.

ماده ۱۳- بخش پژوهشی ارزیابی جامع بر اساس داوری گزارش کتبی و شفاهی دانشجو از میزان و نحوه پیشرفت امر پژوهش توسط کمیته منتخب دانشکده در دو نوبت ۶ ماهه پس از قبولی در بخش آموزشی صورت می‌گیرد. نظر مثبت کمیته در هر نوبت به منزله قبولی در این مرحله می‌باشد و هر بار نظر منفی نیز یک نوبت مردودی در ارزیابی جامع محسوب می‌گردد. در صورت عدم قبولی در بخش پژوهشی، در نوبت دوم ارزیابی جامع نیازی به برگزاری مجدد بخش آموزشی ارزیابی نخواهد بود.

ماده ۱۴- هیات ارزیابی های جامع پژوهشی (نوبت اول و دوم) متشکل از استاد(استادان) راهنما، استاد(استادان) مشاور و دو نفر داور از اعضای هیات علمی دارای حداقل مرتبه استادیاری یا استادیار پژوهشی با حداقل ۲ سال سابقه فعالیت در دوره

های تحصیلات تکمیلی به انتخاب شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده می باشد. حداقل یکی از داوران ارزیابی جامع پژوهشی ۲ (نوبت دوم) از خارج دانشکده انتخاب می شود.

فصل ششم: استاد راهنما

ماده ۱۵ - استاد راهنما به تقاضای دانشجو و موافقت کتبی استاد و با تصویب کمیته یا شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده تعیین می گردد.

تبصره ۹: در دانشکده‌هایی که گروه آموزشی وجود دارد، استاد راهنما پس از تصویب گروه، برای تایید نهایی به کمیته یا شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده معرفی می شود.

ماده ۱۶ - در شیوه آموزشی - پژوهشی دانشجو موظف است حداکثر تا پایان نیمسال اول تحصیل، استاد راهنما و موضوع کلی رساله مورد نظر خود را معرفی نماید و حداکثر تا دو ماه پس از معرفی، با تایید تحصیلات تکمیلی دانشکده، استاد راهنما تعیین می گردد. تا زمانی که استاد راهنما تعیین نشده است، مدیر گروه و در صورت عدم وجود گروه آموزشی، سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده وظایف استاد راهنما را بر عهده می گیرد. در شیوه پژوهشی، موضوع رساله مربوط به طرح پژوهشی تقاضا محور بوده و همزمان با پذیرش دانشجو مشخص میگردد.

ماده ۱۷ - شرایط راهنمایی:

الف) آموزشی - پژوهشی: استاد راهنما باید حداقل در مرتبه استادیاری با حداقل دو سال سابقه تدریس در دوره های تحصیلات تکمیلی و راهنمایی دو پایان نامه کارشناسی ارشد باشد.

ب) پژوهشی: در این شیوه به جای دو سال سابقه تدریس در دوره های تحصیلات تکمیلی به پایان رسانیدن دو طرح پژوهشی با عنوان مجری، که حداقل یک طرح پژوهشی تقاضا محور (خاتمه یافته یا در دست اقدام) را شامل شود، ضروری است.

تبصره ۱۰: در صورت نیاز، مسئولیت راهنمایی رساله دانشجو می تواند به عهده دو استاد راهنما باشد، مشروط بر این که استاد راهنمای اول (اصلی) حداقل ۶۰ درصد مسئولیت هدایت رساله را بر عهده داشته باشد.

تبصره ۱۱: در شرایط خاص انتخاب استاد راهنمای مشترک با رعایت ماده ۱۷ و تبصره ۱۰ ذیل آن و تایید کمیته منتخب تحصیلات تکمیلی دانشگاه از خارج از دانشگاه صنعتی اصفهان بلامانع می باشد.

ماده ۱۸ - به پیشنهاد استاد(استادان) راهنما و با تایید گروه آموزشی و کمیته یا شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده، حداقل یک و حداکثر سه نفر از اعضاء هیأت علمی یا سایر متخصصان به عنوان "استاد مشاور" رساله دانشجو تعیین می شوند. استاد مشاور باید دارای مدرک دکتری باشد. در شیوه پژوهشی، استاد مشاور می تواند از دستگاه متقاضی انتخاب شود به شرط آن که واجد شرایط مشاورت باشد.

ماده ۱۹ - دانشجو موظف است بلافاصله پس از تعیین استاد راهنما و موضوع رساله فعالیت پژوهشی خود را آغاز کند. پیشنهادیه رساله باید حداکثر تا پایان نیمسال پنجم تحصیلی دانشجو به تصویب کمیته یا شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده مربوطه برسد.

فصل هفتم: دفاع و ارزیابی رساله

ماده ۲۰ - دانشجوی پس از تدوین رساله و تایید اساتید راهنما و مشاور و به شرط کفایت دستاوردهای علمی رساله، موظف است در حضور داوران از رساله خود دفاع کند.

ماده ۲۱ - دفاع از رساله برای دانشجویان شیوه آموزشی-پژوهشی مشروط به اخذ پذیرش چاپ حداقل یک مقاله تحقیقی کامل، مبتنی بر رساله در نشریات ادواری دارای نمایه معتبر بین‌المللی می‌باشد که به زبان انگلیسی و ISI باشد. برای دانشجویان شیوه پژوهشی، انتشار دو مقاله که حداقل یکی از آنها به زبان انگلیسی و ISI باشد، ضروری است. (در هر صورت، مسئولیت کفایت کار انجام شده برای پاسخگویی به کارفرما به عهده استاد راهنما می‌باشد).

تبصره ۱۲: در شرایط خاص و با تایید کمیته یا شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده و کمیته منتخب تحصیلات تکمیلی دانشگاه تولید دانش فنی، ثبت اختراع بین‌المللی یا داخلی تایید شده توسط سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران یا بنیاد ملی نخبگان یا گواهی ارائه رسمی و شفاهی یک مقاله مستخرج از رساله در کنفرانس معتبر بین‌المللی (به زبان انگلیسی) که بر مبنای داوری مقاله کامل صورت گرفته باشد می‌تواند جایگزین مقاله غیر ISI شود.

ماده ۲۲ - هیأت داوران دفاع از رساله شامل استاد (استادان) راهنما و مشاور به علاوه سه نفر داور منتخب کمیته یا شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده در زمینه رشته مورد نظر با مرتبه استادیاری به بالا که حداقل یک نفر آنها دانشیار به بالا و خارج از دانشگاه باشد، خواهد بود.

تبصره ۱۳: ریاست جلسه دفاع بر عهده سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده یا نماینده وی (در هر صورت به غیر از اعضای هیأت داوران) بدون حق رأی می‌باشد. نماینده‌ای نیز از شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه بدون حق رأی و به عنوان ناظر در جلسه حضور خواهد داشت.

ماده ۲۳ - ارزیابی رساله بر اساس کیفیت علمی پژوهش انجام شده، میزان نوآوری، چگونگی دفاع از یافته‌های پژوهشی و نحوه نگارش رساله انجام و نتیجه آن به یکی از دو صورت زیر تعیین می‌شود:

الف - قبول (با درجه عالی، بسیار خوب و خوب)؛

ب - غیر قابل قبول

تبصره ۱۴: چنانچه رساله دانشجو "غیر قابل قبول" ارزیابی شود، بنا به تشخیص هیأت داوران، دانشجو مجاز است طی حداکثر شش ماه، به شرط اینکه از حداکثر مدت مجاز تحصیل بیشتر نشود، اصلاحات لازم را در رساله به عمل آورد و صرفاً برای یک بار دیگر از آن دفاع کند.

ماده ۲۴ - دانشجوی پس از گذراندن واحدهای درسی و کسب نتیجه "قبول" در دفاع از رساله خود، دانش‌آموخته دوره دکترا شناخته شده و به دریافت درجه دکترا نایل می‌گردد.

تبصره ۱۵: صدور گواهی و مدرک منوط به تحویل به موقع نسخه‌های تایید شده رساله و دیگر مدارک مرتبط به دانشکده و انجام مراحل اداری مربوطه است.

فصل هشتم: طول دوره

ماده ۲۵- مدت مجاز تحصیل در دوره دکترا در شیوه آموزشی- پژوهشی حداقل سه و نیم و حداکثر چهار و نیم سال است و در صورت ضرورت به پیشنهاد استاد(استادان) راهنما و تایید دانشکده ذیربط و کمیته منتخب تحصیلات تکمیلی، حداکثر یک نیمسال تحصیلی به این مدت افزوده می‌شود. در شیوه پژوهشی مدت مجاز تحصیل حداقل سه سال و حداکثر چهار سال است، که با تایید کمیته راهبری، حداکثر تا یک نیم سال به این مدت اضافه خواهد شد.

تبصره ۱۶: در صورتی که دانشجو بنا به عللی خارج از اختیار خود و یا بروز مشکلات غیر قابل پیش‌بینی، در مدت مجاز موفق به اتمام تحصیل نشود به پیشنهاد استاد راهنمای دانشجو، کمیته منتخب تحصیلات تکمیلی دانشگاه با حضور استاد راهنما، وضعیت دانشجو را بررسی و متناسب با کمیت و کیفیت فعالیتهای علمی دانشجو، در مورد مدت و نحوه ادامه تحصیل یا اخراج وی تصمیم‌گیری قطعی خواهد نمود.

ماده ۲۶- در موارد زیر دانشجو از ادامه تحصیل در دوره دکترا محروم می‌شود:

الف- میانگین کل نمره‌های درسهایی که دانشجو گذرانده است کمتر از ۱۶/۰۰ شود.

ب- صلاحیت علمی دانشجو برای استمرار فعالیت پژوهشی پس از دو بار ارزیابی جامع احراز نشود.

ج- رساله دانشجو (با رعایت تبصره ۱۴ ذیل ماده ۲۳) "غیر قابل قبول" ارزیابی شود.

د- مدت مجاز تحصیل دانشجو (با رعایت تبصره ۱۶ ماده ۲۵) به پایان برسد.

تبصره ۱۷: در صورت محروم شدن یا انصراف دانشجو از ادامه تحصیل در دوره دکترا، دانشگاه با رعایت ضوابط و مقررات مربوطه، صرفاً گواهینامه‌ای بر اساس کارنامه تحصیلی دانشجو صادر و در اختیار وی قرار می‌دهد.

ماده ۲۷- در موارد اجرایی که در آیین‌نامه تصریح نشده است، مطابق دستورالعمل‌های فعلی و در موارد استثنایی پیش‌بینی نشده، شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه مرجع تصمیم‌گیری خواهد بود.

ماده ۲۸ - مدرک دکتری حسب مورد با ذکر شیوه "آموزشی-پژوهشی" یا "پژوهشی" صادر خواهد شد.

ماده ۲۹- این آیین‌نامه مشتمل بر ۲۹ ماده و ۱۷ تبصره بوده و برای دانشجویانی که از سال تحصیلی ۹۰-۹۱ و پس از آن در دوره دکترا پذیرفته می‌شوند لازم الاجراست. از تاریخ اجرا، کلیه بخش‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های آموزشی و پژوهشی مغایر برای دانشجویان مشمول این آیین‌نامه لغو می‌گردد.